

Asemamiehenkatu 2, 00520 Helsinki
Puhelin (09) 3484 2400 ■ Faksi (09) 3484 2410

SM097:00/2011

SISÄASIAINMINISTERIÖ

07.05.2012

INRIKESMINISTERIET

Helsinki 4.5.2012

Dn:o 46/12/2012

SISÄASIAINMINISTERIÖ

Poliisiosasto

Asia: Lausunto poliisimiesten eroamisikää koskevasta hallituksen esitysluonnoksesta ja sisäasiainministeriön poliisimiesvirkojen eromaisikää koskevan selvityshankkeen loppuraporttista.

Viite: Sisäasiainministeriön poliisiosaston lausuntopyyntö, päiväys 28.3.2012

Suomen Poliisijärjestöjen Liitto ry:n (SPJL) lausunto:

1. SISÄASIAINMINISTERIÖN POLIISIMIESVIRKOJEN EROMAISIKÄÄ KOSKEVAN SELVITYSHANKKEEN LOPPURAPORTTI

Selvityshankkeen loppuraportin osalta SPJL viittaa raporttiin antamaansa eriävään mielipiteeseen.

2. POLIISIMIESTEN EROAMISIKÄÄ KOSKEVA HALLITUKSEN ESITYSLUONNOS

2.1 Yleistä - Esityksen keskeiset ehdotukset ja tavoitteet

Hallituksen esitysluonnoksessa ehdotetaan sisäasiainministeriön poliisimiesvirkojen eroamisikää koskevan selvityshankkeen mukaisesti muutettavaksi poliisimiesvirkojen eroamisikäsäännöksiä siten, että poliisimiehiä koskevista eroamisikäsäännöksistä luovutaan siirtymäajan jälkeen ja poliisimiehiin sovelletaan yleistä valtion eläkelain (22.12.2006/2006) 8 §:n mukaista vanhuuseläkeikäsäntelyä (63–68 v.) sekä valtion virkamieslain (19.8.1994/750) 35 §:n mukaista virkamiesten yleistä eroamisikäsääntelyä (68 v.).

Asiasta tehdyt selvitykset ja seurausvaikutusten arviot eivät ole riittäviä eivätkä hallituksen esitysluonnoksen johtopäätökset ristiriitaisuuksineen ja epä johdonmukaisuuksineen hyväksyttäviä päätöksenteon pohjaksi.

SPJL katsoo, että hallituksen esitys tällaisena tulee hylätä. Esitys pikemminkin puoltaa eroamisikien säilyttämistä tai SPJL:n esityksen toteuttamista kuin poliisimiesten eroamisikien poistamista ja sitä kautta heidän eläkeikänsä korottamista.

Lisäksi esitys ei ole linjassa suhteessa työmarkkinajärjestöjen työurasopimukseen sekä siihen kytkeytyvään hallituksen rakennepoliittiseen kannanottoon. Näihin ratkaisuihin ei sisälly eläkeikärajojen korottamista. Sekä sisäasiainministeriön selvityshankkeessa että hallituksen esitysluonnoksessa epätarkoituksenmukaisesti samaistetaan työurien pidentämispyrkimykset pyrkimykseen nostaa vanhuuseläkkeen alaikärajaa. Näitä käsitteitä ei tule kuitenkaan samaistaa.

2.2 SPJL:n esitys

Vastoin hallituksen esitysluonnosta sekä sisäasiainministeriön poliisimiesvirkojen eromaisikää koskevan selvityshankkeen esitystä SPJL katsoo, että poliisimiesten osalta tulisi siirtyä joustavaan erityiseen eläkejärjestelmään, jossa miehistö ja alipäällystö voisi siirtyä eläkkeelle joustavasti 60–68 ikävuoden välillä sekä päällystö 63–68 ikävuoden välillä.

SPJL:n näkemyksen mukaan joustavaan erityiseen eläkejärjestelmään siirtymiselle on olemassa erittäin painavat perusteet; poliisin tehtävien erityisluonne ja näiden tehtävien hoitamiseen liittyvät erityiset vaatimukset, joita ilman asiallinen poliisitehtävien suorittaminen ei ole mahdollista.

Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan hallituksen linjanneen vuonna 2009 iltakoulussa palomiesten osalta, että eläkeiän siirtäminen takaisin ammatilliseen eläkejärjestelmään olisi hallituksen yleisen työurien pidentämistavoitelinjausten kanssa ristiriidassa. SPJL:n esittämä malli voidaan katsoa ”paluuksi” ammatilliseen eläkejärjestelmään. Siitä huolimatta SPJL katsoo, että ko. malli olisi kaikki eri näkökulmat huomioiva ratkaisu, joka tukisi ja edistäisi sekä yhteiskunnan että virkamiehen etua samoin edellytyksin kuin siirtyminen yleiseen eläkejärjestelmään. Järjestelmä huomioisi myös perustusoikeudelliset vaatimukset.

Yksityiskohtaisten perusteluiden osalta SPJL viittaa selvityshankkeen loppuraporttiin antamaansa eriävään mielipiteeseen.

SPJL:n esitystä ei kuitenkaan huomioitu sisäasiainministeriön poliisimiesvirkojen eromaisikää koskevan selvityshankkeen yhteydessä. Hankkeessa korostui epätarkoituksenmukaisella tavalla yhteiskunnalliset paineet työurien pidentämiseksi sekä valtion virkamieslain 35 §:n muotoilun ”...virassa, jonka laatu sitä vaatii...”.

Joustavaa mallia tosin sivuttiin työryhmässä, kun pohdittiin kysymystä mahdollisuudesta jatkaa virkauraa eroamisiän saavuttamisen jälkeen.

Virkauran jatkamismahdollisuutta tarkasteltiin kahdesta näkökulmasta:

- Jatkaminen olisi mahdollista erityisillä perusteilla työnantajan harkinnan mukaan puolustusvoimissa olevaan malliin pohjautuen.
- Jokaiselle poliisimiehelle annettaisiin subjektiivinen oikeus jatkaa virkauraansa eroamisiän saavuttamisen jälkeen aina valtion virkamiehiä yleisesti koskevan 68 vuoden eroamisiän saavuttamiseen asti.

Ensimmäinen vaihtoehto nähtiin raskaaksi vaihtoehdoksi, joka lisäisi poliisihallinnon sisäistä byrokratiaa sekä mahdollisia erimielisyystapausten oikeuskäsittelyjä. Erityistä huomiota tässä mallissa kiinnitettiin myös vaikeuteen taata henkilöstön yhdenvertainen kohtelu sekä arviointikriteerien läpinäkyvyys ja yhteismitallisuus.

Toisen vaihtoehdon ongelmaksi nähtiin se, ettei työnantajalla olisi mahdollista vaikuttaa eläköitymiseen. SPJL ei nähnyt tätä vaihtoehtoa ongelmalliseksi. Tilanne olisi ollut sama kuin siirryttäessä yleiseen eläkejärjestelmään. Yleisessä eläkejärjestelmässä henkilö voi jäädä vanhuuseläkkeelle omavalintaisesti 63 ja 68 ikävuoden välillä. Ajankohtaa ei siis tarvitse ilmoittaa työnantajalle etukäteen.

Tosin esitysluonnoksessa todetaan, että eläkkeelle siirtymisen ennakkoinnin menetelmää tulee kehittää siten, että poliisin toiminnan pitkän aikavälin suunnitelmat voivat pohjautua realistisiin ja riittävän ajoissa tehtyihin ilmoituksiin virkauran jatkamisesta. Myös tältä osin SPJL haluaa korostaa virkamiesten yhdenvertaisuutta. Yhdelle virkamiesryhmälle ei voida asettaa muita virkamiehiä pidemmälle meneviä velvoitteita ilmoittaa työnantajalle eläköitymisestään.

SPJL:n esitystä ei ole huomioitu myöskään poliisimiesten eroamisikää koskevassa lainsäädäntöhankkeessa, koska hallituksen esitysluonnos pohjautuu täysin selvityshankkeen loppuraporttiin.

2.3 Yleiseen eläkeikään siirtymiseen liittyvät riskit sekä siihen liittyvä muutosesitys poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 15 §:ään

SPJL näkee poliisimiesvirkojen eroamisikäsääntelystä luopumisen riskiksi yksittäisen poliisimiehen, poliisitoiminnan sekä sisäisen turvallisuuden kannalta. SPJL ei näe tämän riskin välttämiseksi muuta keinoa kuin sitoa poliisimiesten eläke- tai eroamisikä tiettyyn rajaan. Tämä onnistuu vain siirtymällä poliisimiehiä koskevaan erityiseen eläkejärjestelmään tai säilyttämällä eroamisikäsääntely.

Myös selvityshankkeen työryhmä tunnisti riskin, mikäli poliisimiehet siirtyvät yleisen vanhuuseläke- ja eroamisikäsääntelyn piiriin ja yleisen vanhuuseläkeikään alarajaa korotetaan nykyisestä. Työryhmän kanta kytkeytyikin nimenomaan nykyisin voimassa olevaan vanhuuseläkejärjestelmään eli eläköitymiseen 63 – 68 ikävuoden välillä. Työryhmä piti tärkeänä, ettei mahdollinen yleisen vanhuuseläkeikään alarajan nostaminen vaikuttaisi kohtuuttomasti poliisimiesten eläkkeelle siirtymismahdollisuuksiin ja esittää muutosten vaikutusten tarkkaa seurantaan poliisimiesten toimintakykyyn nähden. Erilaiset kirjaukset työryhmän raporttiin eivät kuitenkaan pysty turvaamaan yksittäisen poliisimiehen ja sitä kautta koko poliisin toimintakykyä.

Tämä riski käy selkeästi ilmi myös hallituksen esitysluonnoksen ristiriitaisista ja epä johdonmukaisista kirjauksista, joita käsitellään jäljempänä seurausvaikutusten yhteydessä.

Luultavasti tästä riskistä johtuen esitysluonnoksessa ehdotetaan lisättäväksi poliisin hallinnosta annetun lain (110/1992) 15 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

"Poliisimiesvirkojen eroamisikä on 68 vuotta."

Tämä kirjaus lakiin ei myöskään turvaa yksittäisen poliisimiehen ja koko poliisiorganisaation toimintakykyä.

Kyseisestä kirjauksesta oli keskustelua selvityshankkeen työryhmässä. Kirjaus on seurausta SPJL:n esityksen "väärinymmärryksestä".

Kirjauksen "suojeluobjekti" jää epäselväksi:

- Jos kirjauksen tarkoituksena on turvata 68 – vuoden eroamisikä eläköitymisen yläikärajana, kohdistuu se "väärään päähän". Tarkoitus ei ole suojata yläikärajaa vaan alikärajaa eli poliisimiesten mahdollisuutta päästä tarvittaessa eläkkeelle jo 60/63 – vuotiaina.

Yleisesti virkamiehiä koskeva 68 – vuoden eroamisikä on kirjattu valtion virkamieslain (19.8.1994/750) 35 §:ään ja tulee siten automaattisesti sovellettavaksi poliisimiehiin, mikäli hallituksen esitysluonnoksen mukaiset muutokset tulevat voimaan. Siten tämä erillinen kirjaus poliisin hallinnosta annettuun lakiin on täysin turha.

Lisäksi se muodostuu esityksen perusteluiden sekä yhdenvertaisuusnäkökulman kannalta ongelmalliseksi. Nykyistä poliisin eroamisikäjärjestelmää kun kritisoidaan juuri mm. yhdenvertaisuusnäkökulmalla sekä työuraa ja eläkekarttumaa rajoittavana tekijänä. Mikäli virkamiehillä yleisesti tulevaisuudessa on mahdollisuus jatkaa uraansa yli 68 ikävuoden, tulee sama oikeus olla poliisimiehillä. Tämä on linjassa nykyiseen eroamisikäjärjestelmään kohdistuvan kritiikin kanssa.

- Jos kirjauksen tarkoituksena on turvata 68 – vuoden eroamisikä eläköitymisen alaikärajana, on kirjaus siinäkin tapauksessa turha. Mikäli tulevaisuudessa yleisen eläkeiän alaikäraja korotetaan yli 68 ikävuoden, on selvää – jo hallituksen esitysluonnoksen perusteluidenkin mukaan –, että kysymys poliisimiesten mahdollisuudesta päästä aikaisemmin eläkkeelle nousee viimeistään tuolloin esille.

SPJL katsoo, että tällä kirjauksella itse asiassa säilytettäisiin poliisimiesten muista virkamiehistä erillinen eroamisikäjärjestelmä; eroamisikä rajaa vain nostetaan 68 vuoteen.

2.4 Kansainvälinen vertailu

SPJL:n esitystä tukee myös hallituksen esitysluonnoksessa esitetty kansainvälinen vertailu. Tältä osin hallituksen esitysluonnosta voidaan kuitenkin perustellusti kritisoida. Vertailu on itse asiassa lyhyt esitys siitä, miten eräissä muissa maissa on asiasta säädetty. Kysymys on tällöin pikemminkin lyhyestä juridisesta johdattelusta. Esityksessä ei mitenkään kuvata sitä, miksi asianomaisissa maissa on päädytty ko. lainsäädäntöön ja minkälaisia käytännön kokemuksia lainsäädännön toimivuudesta maissa on saatu. Tämä on ratkaiseva puute, koska nimenomaan kyseisillä tiedoilla olisi olennaista merkitystä lakiesityksiä valmisteltaessa mm. vaikutusarvioinnin perustana. Sama puute esiintyi tosin jo selvityshankkeen työryhmän loppuraportissa.

2.5 Siirtymäsäännös

Mikäli poliisimiehiä koskeva eroamisikäsääntely kuitenkin poistetaan, tulee huomioida perustuslain omaisuuden suoja. Perustuslakivaliokunta on eri yhteyksissä lähtökohtaisesti pitänyt henkilön itselleen ansaitsemaa eläke-etua omaisuuden suojan piiriin kuuluvana (PeVL 13/1995). Taustalla on ajatus oikeussubjektien perusteltujen odotusten suojaamisesta (PeVL 48/1998, PeVL 21/2004 vp, PeVL 25/2005 vp). Osapuolten oikeusasemaa ei saisi heikentää kohtuuttomasti (PeVL 21/2004 vp, PeVL 25/2005 vp).

SPJL katsoo työryhmän esittämän siirtymäajan olevan aivan liian lyhyt ja aiheuttavan yksittäisen virkamiehen kannalta kohtuuttomia muutoksia hänen oikeutettuihin odotuksiinsa. Mahdollinen poliisimiesten alemman eroamisikäsääntelyn poistaminen tulee toteuttaa siten, että suojataan nyt virassa olevien poliisimiesten oikeutettuja odotuksia.

2.6 Esityksen vaikutukset

SPJL katsoo, että valmisteltavana olevalla asialla on huomattava yhteiskunnallinen sekä kansantaloudellinen ja valtiontaloudellinen merkitys. Siten SPJL haluaa erikseen mainita ja korostaa muutamaa periaatteellista näkökantaa sekä tämän esitysluonnoksen vaikutusten arvioinnin puutteellisuuksia ja ristiriitaisuuksia.

Yleistä

Vaikutusarvioinnin oikea-aikaisuus on erittäin tärkeää. Vaarana on, että säädösehdotus valmistellaan ja laki säädetään, vaikka asianmukaisesti tehty arviointi olisi osoittanut sen tarpeettomaksi. Tällöin myös sääntelyvaihtoehtojen aito vertailu jää usein tekemättä, koska sääntelyvaihtoehto on lyöty lukkoon eikä vaihtoehtojen arviointia enää katsota tarpeelliseksi.

Säädösehdotuksen heikkolaatuinen vaikutusarviointi kasvattaa riskiä myös siitä, että lainsäädännöllä ei päästä sille asetettuihin tavoitteisiin tai niihin päästään tarpeettoman suurin kustannuksin. Tällöin syntyy herkästi hyvin pian tarve muuttaa lainsäädäntöä uudelleen. Oikeudelliseen sääntelyyn turvautuminen aiheuttaa huomattavat kustannukset aina lainvalmisteluvaiheesta sen soveltamiseen saakka. Nämä turhat kustannukset olisi ollut vältettävissä huolellisella ja riittävällä arviointityöllä.

Tässä yhteydessä on aiheellista korostaa, että erityisesti säädösehdotusten vaikutusarviointi on ollut Suomessa jo pitkään kritiikin kohteena, vaikka sitä on ohjeistettu varsin hyvin. Lainsäädännön vaikutusten arviointi tulee ymmärtää laajasti. Sen tulee kattaa yhtä lailla vaikutusten ennakoarvioinnin lainvalmistelun yhteydessä kuin vaikutusten jälkiseurannan lain voimaantulon jälkeen.

Luonnollisesti erityisen kiinnostuksen kohteena on myös se, miten vaikutusten arvioinnin vajavaisuutta on arvioitava suhteessa hyvän hallinnon periaatteisiin?

Esitysluonnoksen vaikutusarviointi

Poliisimiesten eroamisikää aikaisemmin pohtineet työryhmät ovat esittäneet erillisten selvityksien käynnistämistä eroamisikänsääntelyn poistamisen yhteiskunnallisista vaikutuksista sekä vaikutuksista poliisihallinnon toimintaedellytyksiin. Siitä huolimatta, että vaikutusarviointien tarpeellisuuteen on tämän asian yhteydessä useaan otteeseen kiinnitetty huomiota, työryhmien esittämiä selvityksiä ei ole käynnistetty.

Vaikutusarvioinnin osalta tulee sekä hallituksen esitysluonnos että selvityshankkeen työryhmän työ katsoa puutteelliseksi. Seurausvaikutusten arvioinnin vaikeus ja haasteellisuus eivät poista tarvetta seurausten laajemmalle arvioinnille. Avainasemassa vaikutusarvioinnissa on se, että arviointi perustuu riittävään ja luotettavaan näyttöön sekä vaihtoehtojen perusteelliseen analysointiin. Tästä seuraa joukko kysymyksiä; muun muassa

- minkälaisin menetelmin vaikutuksia on arvioitu?
- missä määrin vaikutusarvioinnissa on ollut käytettävissä luotettavaa, riittävää

ja hyödynnettävää tietoa vai onko tosiasialla turvauduttu pikemminkin olettamuksiin?

Lainsäädännön muuttaminen ei voi perustua lähinnä olettamuksiin sen seurausvaikutuksista. Muutosten tulee olla tarkkaan harkittuja, eikä niihin tulisi ryhtyä ilman painavia perusteita.

Esitettyjen muutosten vaikutuksia poliisitoimintaan, poliisihallinnon toimintaedellytyksiin ja sitä kautta sisäiseen turvallisuuteen olisi ehdottomasti tullut selvittää systemaattisesti usean vuoden ajan tutkimusmenetelmin, jotka luovat riittävää ja hyödynnettävää tietoa. Selvityshankkeen yhteydessä on selvästi käynyt ilmeiseksi ikääntyviä poliisimiehiä tai poliisin työn kuormittavuutta koskevien kattavien tutkimuksien tai selvityksien puute. Tämä vaikeuttaa vaikutusarviointia ratkaisevasti. Lisäksi SPJL:n käsitykseni mukaan olemassa olevaan aineistoon liittyy useita tiedon hyödynnettävyyteen liittyviä rajoituksia, jotka on tuotu esille selvityshankkeen loppuraportin eriävässä mielipiteessä.

Työryhmän toimeksiannosta teetettiin myös Poliisiammattikorkeakoulussa erillisselvitys koskien poliisityön kuormittavuutta ja henkilöstön työkykyä. Erillisaraportin tuotti erikoissuunnittelija Matti Vuorensyrjä. Tutkimuksen tavoitteeksi määriteltiin poliisityön kuormittavuuden ja poliisihenkilöstön fyysisen ja psyykkisen työkyvyn ja työssä jaksamisen kartoittaminen poliisihallinnon eri tehtävissä. Kyseinen tutkimus ei siten anna mitään tietoa esitettyjen muutosten vaikutuksia poliisitoimintaan, poliisihallinnon toimintaedellytyksiin ja sitä kautta sisäiseen turvallisuuteen.

Tutkimuksen aineistoperustana käytettiin poliisin henkilöstöbarometrin kyselytutkimusaineistoa. Johdannossa tutkija itse nostaa aineiston osalta esille tutkimustehtävän kannalta keskeisiä rajoitteita:

- koska kyse on anonyymisti kerätystä henkilötason kyselytutkimusaineistosta, siihen ei saada kytkettyä työn fyysisen kuormittavuuden mittoja eikä myöskään työntekijän rasittuneisuuden aktuaalisia fysikaalisia mittoja.
- kaikki tutkittavat muuttajat ovat tutkittavan itsensä raportoimia kyselytutkimuksen indikaattorimuuttujia, jotka kohdistuvat joiltakin osin poliisityön fyysiseen kuormittavuuteen, mutta pääasiassa kuitenkin poliisityön psyykkiseen ja sosiaaliseen kuormittavuuteen.
- poliisin henkilöstöbarometrissa on hyödynnetty vain osaa työkykyindeksin indikaattoreista

SPJL:n mielestä voidaan siten perustellusti esittää kysymys, miten hyödynnettävää ja riittävää tietoa lainsäädännön vaikutusarvioinnin kannalta kyseinen tutkimus antaa?

Esitysluonnoksessa uuteen lainsäädäntöön liittyviä selviä ongelmia ei avata eikä niiden vaikutuksia aidosti arvioida. Esitysluonnoksessa tyydytään vain ylimalkaisiin toteamuksiin. Lisäksi kaikilla esiin nousseilla ongelmilla on erittäin laajat vaikutukset. Siitä huolimatta tiettyjä ongelmia käsitellään vain yhdessä kohdassa jättäen muut vaikutukset täysin mainitsematta. Erityisen huonosti arvioidaan yhteiskunnallisia vaikutuksia; esitysluonnoksessa jätetään täysin arvioimatta uudistuksen vaikutukset sisäiseen turvallisuuteen.

Hallituksen esityksessä tulee ehdottomasti arvioida erityisesti seuraavia seikkoja kaikki näkökohdat (taloudelliset, yhteiskunnalliset, henkilöstö- ja viranomaisvaikutukset) huomioiden.

- Eroamisiän vaikutus työssä jaksamiseen ja työkyvyttömyyseläkkeiden määrään:

Vaikka tilastoaineiston perusteella eläkkeelle siirtyminen on hieman noussut kaikissa poliisimiesvirkaryhmissä viime vuosina, voidaan yleisesti todeta poliisimiesten jäävät edelleen eläkkeelle jo ennen eroamisikien täyttymistä. Tämä todetaan myös hallituksen esitysluonnoksessa. Tätä selitetään esitysluonnoksessa sillä, että luvuissa ovat mukana työkyvyttömyyseläkkeelle siirtyneet sekä 58 vuoden eroamisiän valinneet. SPJL katsoo tämän selityksen puhuvan hallituksen esitysluonnoksen perusteluja vastaan. Työkyvyttömyyseläkehän tarkoittaa nimenomaan sitä, että henkilö ei enää terveytensä vuoksi kykene tiettyihin tehtäviin. Aiheellinen on myös kysymys, miksi 58 – vuoden eläkeikään oikeutetut eivät pääsääntöisesti jatka uraansa, vaikka heillä siihen olisi mahdollisuus. Lisäksi on myös huomioitava, että lähtökohtaisesti 58 – vuoden eläkeikään oikeutetut poliisimiehet eläköityvät jo ennen 58 – vuotta; keskimäärin 56,9 - ja 57,8 – vuotiaina.

Hallituksen esitysluonnoksessa todetaan työkyvyttömyyden olevan merkittävin työuraa lyhentävä tekijä. Siten yhteiskunnallisiin tavoitteisiin kuuluu työkyvyttömyyseläkkeiden alkamisen vähentäminen. Samalla kuitenkin todetaan, että eroamisikäjärjestelmällä on varmasti ollut merkitystä poliisimiesten suhteellisen alhaiseen työkyvyttömyyseläköitymiseen suhteessa muuhun valtionhallintoon ja arvioidaan työkyvyttömyystapausten määrän nousevan eläkeiän noustessa. Miten tämä on linjassa yhteiskunnallisiin tavoitteisiin työkyvyttömyyseläkkeiden vähentämiseksi sekä työuran pidentämiseksi? Hallituksen esitysluonnos näyttää – selvityshankkeen työryhmän tavoin – esittävän alentuneen työkyvyn ratkaisuksi työkyvyttömyyseläkkeen sen kalleudesta huolimatta. Tältä osin henkilöstövaikutuksien yhteydessä esitetään myös käsittämättömältä kuulostava väite: *"Tilastotietojen mukaan työkyvyttömyyseläkettä koskevat säännöksiä on sovellettu poliisin osalta muita valtion virkamiehiä joustavammin."* Väitettä perustellaan hakemusten hylkäysprosenttein. Miten tämä on mahdollista, kun työkyvyttömyyden edellytykset ovat kaikille virkamiehille samat?

Yleisesti tiedetään, että työkykyindeksi on varsin hyvä työkyvyttömyyden ennustaja. Vanhenevien poliisien keskimääräistä huonommista työkykyindeksilukemista on selvää näyttöä. Siten voidaan perustellummin olettaa, että poliisien työkyvyttömyyseläkkeiden hakemiskynnys voi olla korkeampi kuin väestöllä keskimäärin ja siten tapaukset myös useimmiten todellisia työkyvyttömyystapauksia. SPJL:n mielestä tämä selittää paremmin poliisimiesten työkyvyttömyyseläkkeiden alemmat hylkäysprosentit suhteessa muuhun valtion henkilöstöön. Poliisimiesten työkyvyttömyystapausten osalta on huomioitava myös se, ettei poliisintyön kuormittavuustekijöitä eikä työhön liittyviä vaaroja voida kaikilta osin poistaa, vaikka ne tunnistetaankin.

SPJL katsoo, ettei työkyvyttömyyseläkettä tule missään nimessä nähdä ratkaisuna alentuneeseen työkykyyn ja sen tuomiin ongelmiin. Tältä osin tulee muistaa, että kyse on sairauden perusteella myönnettävästä eläkkeestä. Työkyvyttömyys-

eläkkeelle ei päästä vaan sille joudutaan. Virkamiehellä tulee olla oikeus lopettaa ura ja siirtyä eläkkeelle mahdollisimman toimintakykyisenä.

- Poliisiorganisaation valmiudet ikääntyvien työntekijöiden työllistämiseksi:

Hallituksen esitysluonnoksen alussa todetaan, että hyvä terveys on työssä jaksamisen edellytys; jos terveys asettaa esteitä työssä jatkamiselle, tulisi työ muokata sellaiseksi, että sitä on mahdollista tehdä vähemmälläkin työkyvyllä.

Tältä osin esitysluonnoksessa todetaan - taloudellisten vaikutusten yhteydessä - , että erilaisista ennalta estävistä ja henkilötasoisista sairauteen liittyvistä tarkastus- ja kuntoutustoimenpiteistä huolimatta on todennäköistä, että sekä fyysisiltä että psyykkisiltä rasitustekijöiltään kuormittavimmissa poliisitehtävissä työskentelevästä henkilöstöstä merkittävällä osalla tulee ikääntyessä tehtävän vaatima työ- ja toimintakyky heikkenemään siinä määrin oleellisesti, että työnantajalla on vastuu etsiä jäljellä olevaan työkykyyn soveltuvia tehtäviä. Merkittävän osan henkilöstöä arvioidaan tarvitsevan sijoitusta muihin, työkykyä paremmin vastaaviin tehtäviin jo ennen 65 ikävuotta.

Esitysluonnoksessa todetaan tämän edellyttävän poliisihallinnolta uudenmuotoista henkilöstön uudelleensijoitustoimintoa. Kuitenkin toisaalla – henkilöstövaikutusten ja viranomaistoiminnan yhteydessä - todetaan korvaavien tehtävien löytyminen poliisihallinnossa haasteelliseksi sekä mahdollisuudet henkilöstön uudelleensijoitukseen muihin tehtäviin rajallisiksi.

SPJL korostaa, että siirryttäessä poliisimiesten osalta yleiseen eläke- ja eroamisikäjärjestelmään, ikääntyville poliisimiehille tulee olla todellisia ja mielekkäitä urakehitysvaihtoehtoja. Poliisimiesten siirtäminen tehtävistä toiseen on jo nyt ongelmallista koko poliisihallinnossa. Mikäli siirrettävien määrä kasvaisi, mahdollisuudet tehtävistä toisiin siirtämiseen vaikeutuisivat entisestään.

Jotta poliisiorganisaatio pystyisi tulevaisuudessa vastaamaan kyseessä olevaan haasteeseen, edellyttää se laajaa selvitystä poliisiorganisaation toiminnasta, sen toimintojen kehittämistarpeista sekä kehittämismahdollisuuksista. Tältä osin tulisi huomioida myös nyt käynnistetty PORA III – hanke.

- Poliisiorganisaation mahdollisuudet kouluttaa henkilöstöä:

Nykyisin tehtävistä toisiin siirtyminen edellyttää poikkeuksetta ammatillista kouluttautumista – niin myös poliisitoiminnassa. Vaikka kaikki poliisimiehet ovat saaneet yhdenmukaisen peruskoulutuksen, ei poliisitoiminnassa ole automaattista edellytystä työtehtävästä toiseen siirtymiselle. Uralla toisiin tehtäviin siirtyminen - mm. tutkintaan ja esimiestehtäviin - edellyttää erikoistumista sekä työelämässä että poliisin täydennyskoulutuksen kautta. Alemmista eroamisiistä luopuminen tarkoittaa tämän koulutustarpeen merkittävää kasvua. Ottaen huomioon valtiontalouteen kohdistuvat, erilaiset tuottavuus-, tehostamis- ja säästötoimenpiteet, poliisin koulutuksen lisäresursointi on epätodennäköistä.

• Resurssien takaaminen kaikissa poliisitehtävissä sekä muutosten yhteiskunnalliset vaikutukset:

Resurssien takaamisen tärkeys on huomioitu – tosin vain pelkkänä toteamana - arvioitaessa esityksen vaikutuksia viranomaisten toimintaan. Esitysluonnoksessa todetaan tältä osin tarve uusrekrytointien mahdollistamiseen. Ottaen huomioon valtiontalouteen kohdistuvat, erilaiset tuottavuus-, tehostamis- ja säästötoimenpiteet, poliisitoimen lisäresursointi on epätodennäköistä. Ilman uusia poliisimiehiä poliisi ei tule selviämään sille asetetuista tehtävistä.

Resurssien takaamisella on myös erittäin merkittäviä taloudellisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia, jotka olisi tullut arvioida näissä kohdin erikseen. Yhteiskunnallisten vaikutusten osalta on kuitenkin arvioitu vain muutosten vaikutusta eläkejärjestelmään sekä sukupuolivaikutuksia.

Muutosten luoma riski poliisitoiminnalle todetaan myös hallituksen esitysluonnoksessa arvioitaessa vaikutuksia viranomaisten toimintaan:

- Eroamisestä luopumisella on vaikutuksia poliisihallintoon ja poliisin mahdollisuuksiin hoitaa sille säädettyjä tehtäviä yhteiskunnassa.
- Muutosten voidaan arvioida vaikuttavan poliisin toimintaedellytyksiin erityisesti valvonta- ja hälytystehtävissä sekä myös psyykkisesti kuormittavissa rikostutkinnan tehtävissä.
- Jos poliisiyksiköiden toimintakyky hoitaa tehtäviään heikkenee, on sillä vaikutuksia yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen samoin kuin poliisin merkitykseen esitutkintaviranomaisena ja sen heijastevaikutuksena myös muiden viranomaisten toimintaan.

Nyt esille tuodut riskit poliisin toimintakykyyn ja kykyyn hoitaa sille määrätty tehtävät ovat erittäin merkittäviä ja oleellisia koko yhteiskunnan toimivuuden ja turvallisuuden kannalta ja jo sellaisenaan painava peruste hallituksen esitysluonnoksen hylkäämiseksi.

Poliisin tehtäviä tulee pitää erityisinä, turvallisuuskriittisinä tehtävinä. SPJL korostaa, että tulee ymmärtää poliisitoiminnan yhteiskunnallinen merkitys; poliisin rooli valtio- ja yhteiskuntajärjestyksen sekä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäjänä. Tältä osin poliisitoiminta on täysin rinnastettavissa puolustusvoimien toimintaan, joissa alemmat eroamisiät ovat edelleen voimassa. Sotilaseläkejärjestelmän avulla hallitaan sotilashenkilöstön ikärakennetta sodan ajan tehtäviä ajatellen sekä tuetaan sotilaskoulutetun reservin muodostumista. Samoin edellytyksin poliisin alempien eroamis- tai eläkeikärajojen avulla tulee hallita ja tukea poliisimiesten ikärakennetta poliisin tehtäviä ajatellen.

SUOMEN POLIISIJÄRJESTÖJEN LIITTO RY

Yrjö Suhonen
puheenjohtaja

Rita Ridanpää
lakimies